

Sygn. akt VII U 1625/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 grudnia 2018 roku

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Stachurska
Protokolant:	Marta Jachacy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 grudnia 2018 roku w Warszawie

sprawy A. A. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o rentę rodzinną

na skutek odwołania A. A. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 5 września 2017 roku, znak: (...)

z dnia 13 listopada 2017 roku, znak: (...)

oddala odwołania.

UZASADNIENIE

A. A. (1), działając poprzez pełnomocnika, w dniu 11 października 2017r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 5 września 2017r., znak: (...), odmawiającej prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu 19 listopada 2016r. matce W. A..

Pełnomocnik ubezpieczonego zaskarżył ww. decyzję organu rentowego w całości i wniósł o jej zmianę poprzez stwierdzenie, że ubezpieczonemu przysługuje prawo do renty rodzinnej po zmarłej matce W. A. od dnia 1 czerwca 2017r. W uzasadnieniu odwołania pełnomocnik wskazał, że przyczyna całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonego istniała od chwili jego urodzenia, a potwierdzają to orzeczenia obwodowej komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w K. nr (...) z dnia 15 kwietnia 1975r. oraz (...) z dnia 31 czerwca 1977r., a także orzeczenie obwodowej komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w M. nr (...) o numerze (...) z dnia 6 września 1995r. W ocenie pełnomocnika ubezpieczonego pojęcie (...) grupy inwalidzkiej należy rozumieć na gruncie obecnych przepisów jako całkowitą niezdolność do pracy, zaś pojęcie I grupy inwalidzkiej trzeba rozumieć jako całkowitą niezdolność do pracy oraz samodzielnej egzystencji. Zatem nie ma wątpliwości, że niezdolność do pracy ubezpieczonego powstała w okresach wskazanych w art. 68 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ponadto ubezpieczony do 1983r. pozostawał studentem Wyższej Szkoły (...) w S., gdzie 5 lipca 1983r. uzyskał tytuł magistra pedagogiki. W związku z powyższym niezdolność do pracy ubezpieczonego mogła

powstać od chwili jego urodzenia, tj. od dnia 20 kwietnia 1958r., do chwili ukończenia studiów, a więc do 5 lipca 1983r. W związku z tym, że w dniu 15 kwietnia 1975r. stwierdzono istnienie inwalidztwa II stopnia, spełniona została przesłanka z art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (odwołanie z dnia 11 października 2017r. k. 2 – 4 a.s.).

A. A. (1), działając poprzez pełnomocnika, w dniu 5 grudnia 2017r. złożył odwołanie, o tożsamej treści jak poprzednie, od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 13 listopada 2017r., znak: (...), odmawiającej prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu 19 listopada 2016r. matce W. A. (odwołanie z dnia 1 grudnia 2017r. k. 4 – 5 akt VII U 15/18).

Zarządzeniem z dnia 12 stycznia 2018r. - na podstawie art. 219 k.p.c. – nastąpiło połączenie sprawy o sygn. akt VII U 15/18 ze sprawą o sygn. akt VII U 1625/17 celem łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia (zarządzenie z dnia 12 stycznia 2018r. k. 23 akt VII U 15/18).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniósł o umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c., a w przypadku rozszerzenia odwołania na decyzję z dnia 13 listopada 2017r., o oddalenie odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Uzasadniając swe stanowisko organ rentowy zaznaczył, że podstawą do wydania zaskarżonej decyzji było ustalenie przez lekarza orzecznika ZUS w dniu 7 sierpnia 2017r. oraz komisję lekarską ZUS w dniu 26 października 2017r., że całkowita niezdolność do pracy u ubezpieczonego powstała w dniu 5 kwietnia 1992r., tj. po ukończeniu 25 roku życia. W oparciu o powyższe ustalenia organ rentowy odmówił przyznania prawa do renty rodzinnej. Wydane zostały dwie decyzje: z dnia 5 września 2017r. oraz zmieniająca ją decyzja z dnia 13 listopada 2017r. Odwołanie od pierwszej z ww. decyzji jest bezprzedmiotowe, zaś odwołanie od decyzji późniejszej powinno zostać oddalone (odpowiedź na odwołanie z dnia 6 grudnia 2017r., k. 34 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. A. (1) urodził się w dniu (...) W dniu 5 lipca 1983r. ukończył w trybie dziennym studia magisterskie o kierunku pedagogika pracy kulturalno – oświatowej na wsi, uzyskując tytuł magistra (kopia dyplomu Wyższej Szkoły (...) w S., k. 18 a.s.).

Obwodowa komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia nr 4 w K. w dniu 15 kwietnia 1975r. postanowiła uznać A. A. (1) za inwalidę i zaliczyć do II grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia od urodzenia, czasowo do kwietnia 1977r. Ustaliła również wskazania do zatrudnienia w zakładach pracy chronionej (orzeczenie obwodowej komisji lekarskiej nr (...) w K. z dnia 15 kwietnia 1975r., k. 6 a.s.).

Obwodowa komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia nr 4 w K. w dniu 21 czerwca 1977r. postanowiła uznać A. A. (1) za inwalidę i zaliczyć do II grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia od urodzenia, czasowo do czerwca 1979r. Ustaliła również wskazania do zatrudnienia w zakładach pracy chronionej (orzeczenie obwodowej komisji lekarskiej nr (...) w K. z dnia 21 czerwca 1977r., k. 7 a.s.).

W latach 1979 - 1983 obwodowa komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w K. zaliczała A. A. (1) do III grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia od urodzenia, co następowało czasowo z terminem końcowym do listopada 1983r. (orzeczenia obwodowej komisji lekarskiej z dnia 19 lipca 1979r. oraz 16 listopada 1981r. – akta organu rentowego).

W 1986r. A. A. (1) nie zgłosił się na badania do komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w K. celem stwierdzenia, czy jest trwale niezdolny do pracy w pełnym wymiarze zajęć na stanowisku nauczyciela (orzeczenie oraz pismo ZUS Oddziału w K. z dnia 4 kwietnia 1986r. – akta organu rentowego).

A. A. (1) w okresie od 4 sierpnia 1983r. do 31 sierpnia 1983r. był zatrudniony w wymiarze 1/2 etatu na stanowisku instruktora centralnej informacji Funduszu (...) w Funduszu (...) w M.. Następnie w okresie od 1 września 1983r. do 31 grudnia 1983r. pracował na stanowisku młodszego bibliotekarza w Wojewódzkiej i Miejskiej (...) w K.. Od 1 czerwca 1984r. do 31 sierpnia 1984r. był zatrudniony w wymiarze pełnego etatu jako pracownik sezonowy na stanowisku sprzątacza plaży w M.. Z kolei w okresie od 1 września 1984r. do 31 sierpnia 1985r. pracował jako nauczyciel w Szkole Podstawowej w B.. Następnie był nauczycielem w okresie od 1 września 1985r. do 15 lutego 1986r. w Szkole Podstawowej w D.. W zaświadczeniu o stanie zdrowia z dnia 3 grudnia 1986r. lekarz medycyny pracy nie stwierdził żadnych schorzeń uniemożliwiających A. A. (1) pracę w zawodzie nauczyciela. W okresie od 14 kwietnia 1986r. do 31 marca 1992r. ubezpieczony pracował na stanowisku dozorca w pełnym wymiarze czasu pracy w Gminnej Spółdzielni (...) w M.. Potem w okresie od 15 listopada 1993r. do 30 listopada 1994r. był zatrudniony w wymiarze 7/8 etatu na stanowisku pakowacza u A. Z. prowadzącej działalność pod nazwą (...) Zakład Pracy (...) w M. (świadcstwo pracy z dnia 1 sierpnia 1991r. - akta organu rentowego, świadectwo pracy z dnia 2 lipca 1991r. - akta organu rentowego, świadectwo pracy z dnia 1 sierpnia 1991r. - akta organu rentowego, świadectwo pracy z dnia 28 czerwca 1985r. - akta organu rentowego, świadectwo pracy z dnia 30 stycznia 1986r. - akta organu rentowego, zaświadczenie o stanie zdrowia z dnia 3 grudnia 1985r. - akta organu rentowego, świadectwo pracy z dnia 31 marca 1992r. - akta organu rentowego, świadectwo pracy z dnia 28 marca 2000r. - akta organu rentowego).

A. A. (1) w dniu 6 sierpnia 1991r. złożył do organu rentowego wnioski o rentę inwalidzką, dołączając do wniosku posiadane świadectwa pracy oraz dyplom ukończenia studiów. Został wówczas zbadany przez komisję lekarską ZUS, która orzeczeniem z dnia 14 sierpnia 1991r. zaliczyła go do III grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia (wniosek o rentę inwalidzką z dnia 6 sierpnia 1991r. - akta organu rentowego, orzeczenie z dnia 14 sierpnia 1991r. - akta organu rentowego).

Organ rentowy decyzją z dnia 24 września 1991r. po raz pierwszy od dnia 1 maja 1991r. przyznał A. A. (1) rentę inwalidzką, której wypłata została wstrzymana z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia (decyzja z dnia 24 września 1991r. - akta organu rentowego).

Orzeczeniem z dnia 4 sierpnia 1992r. obwodowa komisja lekarska do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w K. zaliczyła A. A. (1) do II grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia. Uznała również, że inwalidztwo istnieje od urodzenia (orzeczenie z dnia 4 sierpnia 1992r. - akta organu rentowego).

Organ rentowy decyzją z dnia 5 września 1992r. przyznał ubezpieczonemu prawo do renty inwalidzkiej II grupy od 1 kwietnia 1992r. (decyzja z dnia 5 września 1992r. - akta organu rentowego). W oparciu o kolejne decyzje organ rentowy przyznawał ubezpieczonemu rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, którą nadal pobiera, obecnie na podstawie decyzji o ponownym ustaleniu renty z dnia 29 sierpnia 2016r. We wskazanej decyzji świadczenie rentowe zostało przyznane do 31 sierpnia 2021r. wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym (decyzja z dnia 24 września 1991r. - akta organu rentowego, decyzja z dnia 29 sierpnia 2016r. - akta organu rentowego).

Matka ubezpieczonego W. A. zmarła w dniu 19 listopada 2016r. (odpis skrócony aktu zgonu z dnia 1 czerwca 2017r. - akta organu rentowego).

W dniu 2 czerwca 2017r. A. A. (1) złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniosek o przyznanie renty rodzinnej po zmarłej matce W. A. (wniosek wraz z załącznikami - akta organu rentowego).

W toku postępowania A. A. (1) został skierowany na badanie do lekarza orzecznika ZUS, który orzeczeniem z dnia 7 sierpnia 2017r. uznał go za osobę trwale całkowicie niezdolną do pracy od dnia 5 kwietnia 1992r. (orzeczenie z dnia 7 sierpnia 2017r. - akta organu rentowego).

Decyzją z dnia 5 września 2017r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. odmówił wnioskodawcy prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu 19 listopada 2016r. W. A., ponieważ całkowita niezdolność do pracy powstała po ukończeniu 25 roku życia, tj. w dniu 5 kwietnia 1992r. (decyzja z dnia 5 września 2017r. - akta organu rentowego).

Orzeczeniem z dnia 26 października 2017r. komisja lekarska ZUS uznała A. A. (1) za osobę trwale całkowicie niezdolną do pracy od dnia 5 kwietnia 1992r., ze wskazaniem, że niezdolność do pracy nie powstała przed 20 kwietnia 1974r. lub do 5 lipca 1983r. (orzeczenie z dnia 26 października 2017r. - akta organu rentowego).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w dniu 13 listopada 2017r. ponownie odmówił wnioskodawcy prawa do renty rodzinnej po zmarłej w dniu 19 listopada 2016r. W. A., powołując się na orzeczenie komisji lekarskiej ZUS (decyzja z dnia 13 listopada 2017r. - akta organu rentowego).

Od decyzji organu rentowego z dnia 5 września 2017r. oraz 13 listopada 2017r. A. A. (1) złożył odwołania (odwołanie z dnia 11 października 2017r. k. 2 – 4 a.s., odwołanie z dnia 1 grudnia 2017r. k. 4 – 5 akt VII U 15/18).

W toku postępowania Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych specjalistów: neurologów (k. 46 a.s. oraz k. 73 a.s.) oraz psychiatry (k. 107 a.s.) celem ustalenia daty powstania u ubezpieczonego całkowitej niezdolności do pracy i wskazania, czy powstała ona do ukończenia 16 lat albo do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyła 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat.

Biegli sądowi wskazali, że we wczesnym dzieciństwie u ubezpieczonego zaobserwowano zaburzenia neurologiczne pod postacią dyskinez, które nasiliły się po urazie głowy z utratą przytomności w 1980r. Z tego powodu ubezpieczony został zaliczony do II grupy inwalidów od dzieciństwa. W badaniach przeprowadzanych przez komisje lekarskie do spraw inwalidztwa w latach 1977, 1979, 1981, 1991, 1992 nie stwierdzono żadnej patologii w zakresie stanu psychicznego. Od 1994r. narastało pogorszenie stanu psychicznego: niepokój, stany dysforyczne z agresją słowną, zaburzenia snu, dziwaczne natręctwa, a później formalne zaburzenia myślenia, ambiwalencja, obniżenie nastroju, wycofanie z kontaktów. Ubezpieczony leczy się ambulatoryjnie od 1995r. W 1995 roku był hospitalizowany w Oddziale Dziennym (...). Od czerwca 1995r. nastąpiła poprawa stanu psychicznego. Od lipca 1995r. przebywał na obozie terapeutycznym, z którego został wypisany z rozpoznaniem schizofrenii paranoidalnej. Od 4 marca do 27 marca 1998r. był hospitalizowany w Ośrodku (...) z rozpoznaniem reakcji dysforycznej u osoby z organicznym uszkodzeniem OUN. Od 24 lipca do 21 września 1999r. był hospitalizowany w Szpitalu w P. z rozpoznaniem schizofrenii paranoidalnej, leczony 2 neuroleptykami i wypisany z poprawą. W październiku 2011 roku przebył zapalenie opon mózgowo – rdzeniowych z porażeniem nerwu twarzewego. Kolejna hospitalizacja miała miejsce na przełomie listopada i grudnia 2011r. w Klinice (...) z rozpoznaniem schizofrenii niezróżnicowanej. Ambulatoryjnie ubezpieczony leczy się systematycznie od 2002r. Dotychczas rozpoznawano organiczne zaburzenia urojeniowe do różnicowania ze schizofrenią paranoidalną oraz zaburzenia depresyjne z nerwicą natręctw. Stan psychiczny ubezpieczonego był powodem orzekania całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji od 1995r. Według biegłych sądowych nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że niezdolność do pracy z przyczyn psychiatrycznych czy neurologicznych istniała przed 16 rokiem życia lub do ukończenia nauki przed osiągnięciem 25 roku życia. Przed 5 lipca 1983r., czyli do ukończenia nauki w Wyższej Szkole (...)z tytułem magistra, ubezpieczony podejmował różne prace uzyskując rentę z tytułu własnego zatrudnienia, a więc nie był całkowicie niezdolny do pracy, natomiast orzeczenia z 1975 roku i 1977 roku o całkowitej niezdolności do pracy (II grupa inwalidzka) od dzieciństwa u osoby mającej wówczas 17 lat i 19 lat, były orzeczeniami dla celów nierentowych. Ubezpieczony w następnych latach kontynuował naukę, a istotne pogorszenie stanu zdrowia trwające do chwili obecnej, które nastąpiło z przesłanek psychiatrycznych, ujawniło się w okresie po zakończeniu nauki, po 25 roku życia (opinia biegłego sądowego psychiatry M. P., k. 120 – 123 a.s., opinia biegłego sądowego neurologa J. B., k. 91 a.s., opinie biegłego sądowego neurologa - psychiatry B. Z., k. 56 – 58 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie powołanych dokumentów oraz opinii biegłych sądowych.

Wśród uwzględnionych dokumentów znalazły się w przeważającym zakresie dokumenty urzędowe albo medyczne, zawierające podstawowe informacje pozwalające ustalić okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia. Autentyczność tych dokumentów nie była kwestionowana przez strony, które nie zgłaszały zastrzeżeń wobec prawdziwości czy też treści tych dokumentów. Wobec tego Sąd ocenił je jako wiarygodne i uwzględnił przy konstruowaniu stanu faktycznego w sprawie.

Oceniając opinie biegłych sądowych Sąd zwrócił uwagę, że są one przejrzyste, zrozumiałe i jednoznaczne. Zostały sporządzone na podstawie informacji z dokumentacji medycznej ubezpieczonego, które w opiniach zostały przywołane i przeanalizowane. Analiza jest klarowana i nie budzi wątpliwości. Opiera się na danych wynikających z przedstawionych przez stronę odwołującą dokumentów i nie budzi wątpliwości. Przy tym wynik tej analizy dokonanej przez każdego z opiniujących biegłych sądowych jest taki sam, co również nie mogło pozostawać bez wpływu na ocenę Sądu. Ponadto, organ rentowy, a ostatecznie również ubezpieczony, nie zgłosili zastrzeżeń do opinii biegłego psychiatry, wobec czego Sąd przyjął opinię biegłego psychiatry, a także opinie wcześniej wydane, których wnioski pokrywały się z wnioskami biegłego psychiatry, jako podstawę dokonanych ustaleń faktycznych. Wnioski wynikające z opinii charakteryzują się pełną zgodnością we wskazanym powyżej zakresie, wobec czego, w ocenie Sądu, brak było podstaw do skutecznego zakwestionowania tych opinii.

Sąd oddalił wnioski o przesłuchanie ubezpieczonego oraz świadków: J. P. i E. S., zgłoszone na okoliczność stanu zdrowia A. A. (1) oraz możliwości samodzielnej egzystencji w okresie objętym badaniem zdolności do pracy. Decyzja Sądu wynika z tego, że w obecnym orzecznictwie sądów powszechnych nie budzi żadnych wątpliwości, że w postępowaniu, którego przedmiotem jest przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy i analogicznie renty rodzinnej, konieczne jest ustalenie stanu zdrowia osoby ubezpieczonej, z którym to stanem związana jest możliwość przyznania ww. świadczeń. Natomiast stan zdrowia osoby ubezpieczonej bezsprzecznie jest okolicznością, dla której ustalenia, niezbędne są wiadomości specjalne w rozumieniu art. 278 § 1 k.p.c., wymagające udziału w procesie biegłych sądowych. W związku z tym kluczowa dla tego rodzaju spraw okoliczność stanu zdrowia oraz związana z nim niezdolność do pracy - w przypadku sporu co do tej okoliczności - nie może być ustalana przez Sąd samodzielnie lub wyłącznie na podstawie innych dowodów zgłaszanych przez strony postępowania, takich jak dokumenty, zeznania świadków, wyjaśnienia stron, oględziny. Akcentuje się również, że dowód z opinii biegłego nie może być zastąpiony zeznaniami świadków. O ile bowiem świadek ma zakomunikować swoje spostrzeżenia dotyczące okoliczności faktycznych, o tyle biegły ma poddać te okoliczności wiedzy fachowej. Nawet zatem, kiedy świadek dysponuje wiedzą fachową, jego zeznania pozostają informacją o faktach spostrzeżonych i ocenionych jedynie przez świadka. Natomiast prawidłowość i zasadność tych ocen, należących do wiadomości specjalistycznych, wymaga już udziału biegłego, aby mogła być przyjęta przez Sąd za wiążący element ustaleń faktycznych (wyrok Sądu Najwyższego z 29 lutego 2008r., V CSK 457/07, LEX nr 471616). W związku z powyższym Sąd w rozpatrywanej sprawie ocenił, że niecelowe i zbędne było przeprowadzenie dowodu z zeznań ubezpieczonego oraz świadków: J. P. i E. S.. Okoliczności, które miały zostać wykazane zeznaniami ww. osób, wynikają z dokumentacji medycznej i zostały poddane fachowej ocenie biegłych sądowych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołania A. A. (1) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 5 września 2017r. i z dnia 13 listopada 2017r., nie zasługiwały na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach (t.j. Dz. U. z 2018r., poz. 1270), zwanej dalej ustawą emerytalną, renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy. Z kolei w myśl art. 68 ust. 1 wskazanej ustawy prawo do renty rodzinnej mają dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione:

- 1) do ukończenia 16 lat,
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Jak wynika z cytowanych powyżej przepisów, otrzymanie świadczenia z tytułu renty rodzinnej jest możliwe w sytuacji spełnienia przesłanek określonych w ustawie. Zainteresowany musi być uprawnionym członkiem rodziny zmarłego, któremu przysługiwało prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy. Uprawnionym na podstawie zacytowanych przepisów jest między innymi dziecko zmarłego, któremu renta rodzinna po zmarłym rodzicu przysługuje w trzech przypadkach. Ze względu na okoliczności rozpatrywanej sprawy istotny jest ostatni z przypadków, określony w art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej. Literalna wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że przesłanka w nim określona jest spełniona w dwóch sytuacjach mogących wystąpić niezależnie od siebie. I tak, możliwe jest przyznanie renty rodzinnej bez względu na wiek, jeśli dziecko jest całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji, lub też jest całkowicie niezdolne do pracy – przy czym w obu przypadkach niezdolność ta powstała przed ukończeniem przez dziecko 16 roku życia lub 25 roku życia.

W przedmiotowej sprawie należało odwołać się do wykładni historycznej ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie prawa do renty rodzinnej, która adaptowała do swego tekstu bez istotnych zmian przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Przepis art. 39 ust. 1 tej ostatniej ustawy, będący odpowiednikiem art. 68 ust. 1 ustawy obecnie obowiązującej, stanowił, że dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat,
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 rok życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się inwalidami I lub II grupy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Regulacja ta była jasna i jednoznaczna - warunkiem nabycia prawa do renty rodzinnej przez dziecko, które przekroczyło określony wiek, było powstanie inwalidztwa I lub II grupy przed osiągnięciem tego wieku. Przepis w tym brzmieniu obowiązywał do dnia 1 września 1997r., to jest do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 28 czerwca 1996r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 100, poz. 461), która wyeliminowała pojęcia "inwalidztwa" i "inwalidy" zastępując je pojęciami "niezdolności do pracy" i "osoby niezdolnej do pracy". Przepis art. 11 ust. 1 ustawy zmieniającej stanowił, że dotychczasowych inwalidów I, II, i III grupy uważa się odpowiednio za całkowicie niezdolnych do pracy i samodzielnej egzystencji, całkowicie niezdolnych do pracy i częściowo niezdolnych do pracy. Po wejściu w życie tej zmiany należało w art. 39 ust. 1 pkt 3 określenie "inwalidami I lub II grupy" zastąpić określeniem "całkowicie niezdolnymi do pracy i do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnymi do pracy". W związku z tym przepis ten był odczytywany następująco: "bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy i do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2". Nastąpiła tu tylko zmiana terminologii, natomiast dotychczasowa regulacja pozostała niezmienną. Nadal warunkiem nabycia prawa do renty rodzinnej było powstanie całkowitej niezdolności do pracy wraz z niezdolnością do samodzielnej egzystencji (dotychczasowe inwalidztwo I grupy) lub powstanie całkowitej niezdolności do pracy (dotychczasowe inwalidztwo II grupy) w okresie wymienionym w punktach 1 lub 2. Przepis art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ma brzmienie identyczne jak przepis art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników w wersji nadanej mu ustawą zmieniającą. Gdyby przepis aktualnie obowiązującej ustawy należało rozumieć inaczej niż brzmiący identycznie przepis poprzedniej ustawy, musiałyby istnieć podstawy uzasadniające odmienną interpretację. Z porównania obu regulacji wynika, że ustawa emerytalna nie wprowadziła w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego dodatkowych świadczeń czy przywilejów dla osób całkowicie niezdolnych do pracy oraz niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Osobom takim przysługuje jedynie dodatek pielęgnacyjny na podstawie art. 75 ust. 1 ustawy emerytalnej, będącego odpowiednikiem art. 48 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników, jeżeli mają ustalone prawo do emerytury lub renty.

W rozpatrywanym przypadku bezsporne jest, że matka A. A. (1) . A. zmarła i ubezpieczony może ubiegać się o prawo do renty rodzinnej po matce. Istotne, ale zarazem sporne było jednak ustalenie, czy A. A. (1) spełniał wymagania do uzyskania ww. świadczenia określone w art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej. Organ rentowy wskazał na brak

spełnienia tych wymagań, ponieważ ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy, jednakże całkowita niezdolność do pracy powstała w dniu 5 kwietnia 1992r., a więc po ukończeniu 25 roku życia. Taką argumentację organu rentowego zakwestionował pełnomocnik ubezpieczonego, twierdząc, że przyczyna całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonego istniała już od chwili jego urodzenia, a potwierdzają to orzeczenia obwodowej komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w K. nr (...) z dnia 15 kwietnia 1975r. oraz (...) z dnia 31 czerwca 1977r., a także orzeczenie obwodowej komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w M. nr (...)o numerze (...) z dnia 6 września 1995r.

Z argumentacją pełnomocnika ubezpieczonego, która została szczegółowo zaprezentowana w odwołaniach, Sąd nie zgodził się. Przede wszystkim należy zaakcentować, że z przepisu art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej nie wynika, by do 16 bądź 25 roku życia miała wystąpić przyczyna całkowitej niezdolności do pracy, jak w odwołaniach określił to pełnomocnik ubezpieczonego. Ww. przepis wymaga, by w określonych w nim przedziałach czasowych (wiekowych) wystąpiła całkowita niezdolność do pracy bądź całkowita niezdolność do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, a nie przyczyna takiej niezdolności do pracy. W przypadku A. A. (1), mimo orzeczeń komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia wydanych w dniu 15 kwietnia 1975r. i w dniu 21 czerwca 1977r., gdzie zaliczano ubezpieczonego do II grupy inwalidów (należy rozumieć obecnie jako całkowitą niezdolność do pracy) ze wskazaniem, że inwalidztwo istnieje od dzieciństwa, w okresie późniejszym – ale co istotne wciąż w tym przedziale, na który wskazuje art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, tj. przed osiągnięciem 25 roku życia – ubezpieczony był uznawany za inwalidę III grupy. Orzeczenia to potwierdzające, o czym pełnomocnik ubezpieczonego nie wspomina w odwołaniach, zostały wydane w dniu 19 lipca 1979r., a także w dniu 16 listopada 1981r. i uwzględniając obecne nazewnictwo wskazywały na częściową niezdolność do pracy. Wobec tego stanowisko pełnomocnika ubezpieczonego, który odwoływał się do dwóch najwcześniej wydanych orzeczeń komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia i na tej podstawie konstruował kategoryczny wniosek o tym, że zostały spełnione przesłanki z art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, było przedwczesne. Zdaniem Sądu, biorąc pod uwagę zmienność stanu zdrowia ubezpieczonego w okresie do ukończenia przez niego 25 lat, zmianę grupy inwalidzkiej z II na III, a także brzmienie ww. przepisu, konieczne było wyjaśnienie i ostateczne ustalenie poprzez dowód z opinii biegłych sądowych, kiedy A. A. (1) stał się osobą całkowicie niezdolną do pracy. Zdaniem Sądu, z uwagi na wskazane okoliczności, opinie biegłych sądowych były konieczne i kluczowe. Wynika z nich, że już we wczesnym dzieciństwie u ubezpieczonego zaobserwowano zaburzenia neurologiczne pod postacią dyskinez, które nasiliły się po urazie głowy z utratą przytomności w 1980r. Z tego powodu ubezpieczony był zaliczony do II grupy inwalidów istniejącej od dzieciństwa. W badaniach przeprowadzanych przez komisje lekarskie do spraw inwalidztwa w latach 1977, 1979, 1981, 1991 i 1992 nie stwierdzono jednak żadnej patologii w zakresie stanu psychicznego. Dopiero od 1994r. narastało pogorszenie stanu psychicznego, co było powodem orzekania całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji od 1995r. W związku z tym biegły psychiatra nie stwierdził podstaw do przyjęcia, że niezdolność do pracy z przyczyn psychiatrycznych istniała przed 16 rokiem życia lub do ukończenia nauki przed ukończeniem 25 lat. Również z punktu widzenia neurologicznego ubezpieczony nie był całkowicie niezdolny do pracy przed 5 lipca 1983r., tj. przed ukończeniem nauki w Wyższej Szkole (...)

Wnioski zawarte w wydanych w sprawie opiniach biegłych sądowych są wystarczająco i logicznie uzasadnione, a ponadto zbieżne i z tych względów Sąd Okręgowy uznał opinie za miarodajne i wyczerpujące, a przez to zawierające wystarczające informacje, niezbędne do wydania merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie.

Pełnomocnik ubezpieczonego w piśmie procesowym z dnia 27 listopada 2018r. (k.136 a.s.) podważał przydatność opinii biegłego psychiatry oraz słuszność zasięgania opinii biegłych z zakresu medycyny, gdyż jego zdaniem wystarczającym dla stwierdzenia momentu powstania niezdolności do pracy ubezpieczonego jest oparcie się na orzeczeniach komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia. Odnosząc się to tej argumentacji należy wskazać na wcześniej już sygnalizowane zmiany stanu zdrowia A. A. (1), skutkujące zaliczeniem go, w okresie do ukończenia 25 roku życia, do różnych grup inwalidów. W związku z tym Sąd ocenił, że konieczne jest dopuszczenie dowodu z opinii biegłych z zakresu medycyny, którzy na podstawie dokumentacji medycznej ocenili, od kiedy stan zdrowia A. A. (3) spowodował jego całkowitą niezdolność do pracy. Opinie biegłych sądowych, jak już zostało wskazane, zawierają logiczną argumentację, której Sąd nie miał podstaw podważyć. Ostatecznie nie podważał jej również i pełnomocnik

ubezpieczonego prezentując tezę, której Sąd nie podziela, a mianowicie, że wobec zaliczenia ubezpieczonego do II grupy inwalidów w 1975r. i w 1977r., a do I grupy w 1995r., opinie biegłych miały charakter drugorzędny i że należało oprzeć się na orzeczeniach komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia wydanych w ww. latach.

Dodatkowo – poza okolicznościami związanymi z datą powstania całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonego, przypadającą po ukończeniu 25 lat - Sąd wziął pod uwagę, że prawo do renty zarówno z tytułu niezdolności do pracy, jak i renty rodzinnej, ustawa wiąże z podleganiem ubezpieczeniu społecznemu. Osoby, które stały się niezdolne do pracy, w tym także do samodzielnej egzystencji, nabywają prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy tylko wówczas, gdy powstanie niezdolności do pracy poprzedza odpowiedni okres ubezpieczenia (art. 57 ust. 1 pkt 3 i art. 58). Jeżeli nie były ubezpieczone, a przed powstaniem zdarzenia uprawniającego do renty miały możliwość wykonywania pracy lub innej działalności będącej tytułem ubezpieczenia, lecz z możliwości tej nie skorzystały, to nie nabywają prawa do renty ani do innych świadczeń z ustawy o emeryturach i rentach. Osobom, które z powodu całkowitej niezdolności do pracy nie są w stanie zarobkować, nie przysługuje żadne świadczenie, a osobom niezdolnym do samodzielnej egzystencji przysługuje jedynie zasiłek pielęgnacyjny na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006r. Nr 139, poz. 992). Powiązanie prawa do renty rodzinnej z ubezpieczeniem polega na tym, że osoba, po śmierci której powstaje to prawo, musi mieć odpowiednio długi okres ubezpieczenia albo, po osiągnięciu takiego okresu, korzystać ze świadczeń z tego ubezpieczenia - emerytury lub renty (art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach). Ubezpieczenie społeczne obejmuje także członków rodziny ubezpieczonego w postaci prawa do renty rodzinnej w razie jego śmierci. Prawo to obejmuje tylko tych członków rodziny, co do których na zmarłym ciążył ustawowy obowiązek ich utrzymania, a którzy nie mieli możliwości zgłoszenia się do własnego ubezpieczenia. Są to między innymi wymienione w art. 68 dzieci zmarłego, które ze względu na wiek lub pobieranie nauki nie mają możliwości wykonywania pracy zarobkowej lub innej działalności. Jeżeli przed ukończeniem nauki lub osiągnięciem wieku uprawniającego do działalności zarobkowej staną się całkowicie niezdolne do pracy, to nie mają obiektywnej możliwości podlegania ubezpieczeniu społecznemu i związanej z tym możliwości uzyskania świadczeń z własnego ubezpieczenia. Natomiast istnieje taka możliwość w przypadku osoby, która po zakończeniu pobierania nauki jest zdolna do pracy. Osoba taka może skorzystać z objęcia jej ubezpieczeniem społecznym i w razie wystąpienia zdarzenia powodującego niezdolność do pracy, nabywa prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Prawo do renty rodzinnej przysługuje zatem tylko takiemu dziecku całkowicie niezdolnemu do pracy, a także niezdolnemu do samodzielnej egzystencji, które nie miało możliwości uzyskania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, a więc takiemu, które stało się niezdolne do pracy w czasie, gdy nie mogło podlegać ubezpieczeniu społecznemu z powodu wieku lub uczęszczania do szkoły. Posługując się tą logiką ustawodawca nie przyznał prawa do renty rodzinnej dzieciom zmarłego, które przed osiągnięciem wieku 16 lat lub przed ukończeniem szkoły stały się częściowo niezdolne do pracy, gdyż dzieci takie mogą korzystać co prawda z ograniczonych, lecz istniejących możliwości zarobkowych. Ta sama logika przemawia za wyłączeniem prawa do renty rodzinnej dzieci, które stały się całkowicie niezdolne do pracy, w tym także niezdolne do samodzielnej egzystencji, po osiągnięciu tego wieku i ukończeniu nauki, gdyż w stosunku do nich nie było przeszkód do podjęcia pracy lub innej działalności łączącej się z obowiązkiem ubezpieczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2007r., I UK 353/06, LEX nr 898849, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2018r., III UK 103/17, LEX nr 2558508).

W rozpatrywanej sprawie, ponieważ A. A. (1) od 1979r. do co najmniej ukończenia 25 roku życia, był zaliczony do III grupy inwalidzkiej, co potwierdzają orzeczenia komisji lekarskiej ds. inwalidztwa i zatrudnienia, to miał możliwość zarobkowania, podlegania ubezpieczeniom społecznym i uzyskania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Takie świadczenie zresztą uzyskał wobec tego, że od 4 sierpnia 1983r. – w różnych okresach – świadczył pracę. W związku z tym, biorąc pod uwagę cel wprowadzenia możliwości uzyskania przez dziecko renty rodzinnej po zmarłym rodzicu, o którym była mowa, A. A. (3) prawa do tego świadczenia uzyskać nie może.

Konkludując, stanowisko prezentowane przez pełnomocnika ubezpieczonego w odwołaniach jest błędne, a decyzje o odmowie przyznania renty rodzinnej, odpowiadają prawu. Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołania.

ZARZĄDZENIE

(...)